

Nowe zasady naliczania odsetek ustawowych

Początek 2016 roku przyniesie zasadnicze zmiany w systemie naliczania odsetek w całym obrocie cywilnoprawnym. Z dniem 1 stycznia 2016 roku wchodzi w życie znowelizowane przepisy zmieniające przede wszystkim sposób liczenia odsetek ustawowych, różnicujące sposób liczenia dla odsetek za opóźnienie i dla tzw. odsetek kapitałowych, a w przypadku odsetek za opóźnienie, sposób liczenia dla obrotu profesjonalnego (transakcje między przedsiębiorcami, lub między przedsiębiorcami i pewnymi podmiotami publicznymi) i pozostałego. Wprowadzają one także nowy sposób liczenia odsetek maksymalnych.

Sposób liczenia odsetek

Dotychczas wysokość odsetek ustawowych ustalała okresowo Rada Ministrów, biorąc pod uwagę wysokość rynkowych stóp procentowych i stóp procentowych NBP. Od początku nowego roku, odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych (oznaczających w praktyce transakcje między przedsiębiorcami, lub między przedsiębiorcami i pewnymi podmiotami publicznymi) będą stanowić sumę stopy referencyjnej NBP i 8 punktów procentowych.

System naliczania odsetek ustawowych oparty na stopie referencyjnej NBP, zostanie również wprowadzony do Kodeksu cywilnego. Nowy mechanizm określony w tym akcie prawnym zostanie zróżnicowany w ten sposób, że odsetki ustawowe (tzw. kapitałowe, np. od kredytu) będą, w braku ich określenia przez strony, równe sumie stopy referencyjnej i 3,5 punktów procentowych, natomiast odsetki ustawowe za opóźnienie będą stanowić sumę stopy referencyjnej i 5,5 punktów procentowych. Te ostatnie nie będą miały jednak w praktyce zastosowania do transakcji w obrocie profesjonalnym, gdzie stosować się będzie ww. marżę 8 punktów procentowych.

Jednocześnie mechanizm oparty na stopie referencyjnej

znajdzie zastosowanie, zamiast dotychczas stosowanego mechanizmu odnoszącego się do czterokrotności stopy lombardowej NBP (która aktualnie wynosi 2,50), również w odniesieniu do nowego sposobu ustalania maksymalnej wysokości odsetek ustawowych (kapitałowych oraz za opóźnienie). Od 1 stycznia 2016 r. odsetki maksymalne nie będą mogły przekroczyć kwoty stanowiącej dwukrotność wysokości, odpowiednio – odsetek ustawowych i odsetek ustawowych za opóźnienie. Nie ma przy tym jasności, czy w przypadku transakcji handlowych stosuje się dla tego celu wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie określoną w transakcjach handlowych, czy określoną w kodeksie cywilnym. Wydaje nam się, że powinno stosować się stawkę określoną dla transakcji handlowych, ale kwestia ta może wymagać wyjaśnienia w orzecznictwie lub w drodze kolejnej nowelizacji.

Zgodnie z nowymi zasadami, wysokość stopy referencyjnej NBP, będącej podstawą dla określenia wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych, ustalana będzie dwa razy do roku, tj. 1 stycznia – w odniesieniu do odsetek należnych za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca oraz 1 lipca – w odniesieniu do odsetek należnych za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia. Obecnie stopa ta wynosi 1,50.

Pozostałe istotne zmiany

Aktualnie wierzycielowi profesjonalnemu, który nabył uprawnienia do odsetek przysługuje także rekompensata z tytułu odzyskiwania należności w wysokości równoważności kwoty 40 euro. Inaczej niż aktualne przepisy, nowa regulacja w sposób jednoznaczny wskazuje, iż kwota ta przysługiwać będzie od pojedynczej transakcji handlowej lub, gdy strony ustalą w umowie, że świadczenie będzie spełniane w częściach, rekompensata będzie co do zasady przysługiwać w stosunku do każdej niezapłaconej części.

Obecnie termin zapłaty w transakcjach handlowych nie może przekraczać 60 dni od dnia dostarczenia faktury lub rachunku (30 dni w transakcjach handlowych, w których dłużnikiem jest podmiot publiczny) i może zostać przedłużony - z wyjątkiem transakcji handlowych, w których dłużnikiem jest podmiot publiczny - o ile nie jest to sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Kryterium to zostanie teraz zastąpione wynikającą z przepisów unijnych przesłanką rażącej nieuczciwości wobec wierzyciela, która znajdzie również zastosowanie w odniesieniu do uzgodnienia terminu na przeprowadzenie badania zgodności towaru lub usługi z umową (który nie będzie mógł przekraczać 30 dni, przy jednoczesnym założeniu, iż nie będzie rażąco nieuczciwy wobec wierzyciela) i ustalenia harmonogramu płatności.

Należy wreszcie dodać, iż od nowego roku strony transakcji handlowych nie będą uprawnione do ustalania między sobą terminu doręczenia rachunku lub faktury, co ma zapobiec ewentualnemu odraczaniu powstania roszczenia o odsetki.

Przepisy przejściowe

Jak wynika z przepisów przejściowych, dotychczasowe przepisy będą miały zastosowanie do odsetek należnych za okres kończący się przed wejściem w życie nowych przepisów, co oznacza, że nowe przepisy będą miały zastosowanie do odsetek należnych za okres po wejściu w życie nowych przepisów. Nie ma wątpliwości, że zasada ta ma zastosowanie do transakcji zawieranych z konsumentami. Jednakże w świetle innego przepisu przejściowego (który przewiduje, że dotychczasowe przepisy mają, ogólnie rzecz biorąc, zastosowanie do transakcji handlowych, zawartych w chwili, gdy istniejące przepisy nadal obowiązywały i procedur zamówień publicznych wtedy wszczętych) nie jest jasne, czy odsetki od wiarytelności należnych na podstawie transakcji handlowych zawartych, ale niezakończonych przed wejściem w życie nowych przepisów, podlegają nowym

przepisom czy też dotychczasowym. Wobec tego jest niejasne, jakie odsetki miałyby zastosowanie np. do transakcji handlowej realizowanej zgodnie z umową zawartą w 2015 roku, gdyby faktura została wystawiona w roku 2016.

Wydaje nam się, że nowe przepisy dotyczące odsetek (inaczej niż w przypadku innych przepisów znowelizowanej ustawy, tj. niezwiązanych ściśle z odsetkami) będą miały zastosowanie od dnia 1 stycznia 2016 roku również do transakcji handlowych zawartych wcześniej. Jednakże jest to kolejny przykład przepisu, który wymaga wyjaśnienia w drodze orzecznictwa lub dalszej nowelizacji.

Podsumowanie

Nowe przepisy mają przyczynić się do zwiększenia ochrony wierzycieli poprzez eliminację ryzyka związanego z określaniem odsetek na poziomach niższych niż zagwarantowane przepisami unijnymi i w tym zakresie należy ocenić je pozytywnie. Rozróżnienie wysokości stopy odsetek w zależności od rodzaju transakcji i od tego czy są to odsetki kapitałowe czy z tytułu opóźnienia należy naszym zadaniem także ocenić pozytywnie.

Negatywnie należy jednak ocenić brak jasności co do sposobu liczenia odsetek maksymalnych w transakcjach handlowych i co do przepisów przejściowych w zakresie odsetek w transakcjach handlowych. Ponadto czas pokaże, jakie będą skutki zastąpienia ustalania wysokości odsetek ustawowych przez Radę Ministrów oraz odsetek maksymalnych w oparciu o stopę lombardową NBP, ustaleniem ich w oparciu o stopę referencyjną NBP. Generalnie wydaje się, że nowe zasady mogą doprowadzić do zmniejszenia wysokości odsetek kapitałowych (w przypadku braku ich określenia przez strony) oraz odsetek za opóźnienie w obrocie nieprofesjonalnym, natomiast w pozostałych przypadkach (wliczając w to odsetki maksymalne), mogą raczej skutkować podobnym lub wyższym poziomem odsetek.

Kontakt

Agnieszka Janicka
Partner

T: +48 22 627 11 77

E: Agnieszka.janicka@cliffordchance.com

Tomasz Derda
Counsel

T: +48 22 627 11 77

E: Tomasz.derda@cliffordchance.com

Sylwia Mizera
Junior Associate

T: +48 22 627 11 77

E: Sylwia.mizera@cliffordchance.com

Niniejszy Client Briefing nie omawia wszystkich aspektów przedstawianych zagadnień i nie stanowi porady prawnej ani porady innego rodzaju

www.cliffordchance.com

Norway House, ul. Lwowska 19, 00-660 Warsaw, Poland
© Clifford Chance 2015

Clifford Chance, Janicka, Krużewski, Namiotkiewicz i wspólnicy
spółka komandytowa

Abu Dhabi ■ Amsterdam ■ Bangkok ■ Barcelona ■ Beijing ■ Brussels ■ Bucharest ■ Casablanca ■ Doha ■ Dubai ■ Düsseldorf ■ Frankfurt ■ Hong Kong ■ Istanbul ■ Jakarta* ■ London ■ Luxembourg ■ Madrid ■ Milan ■ Moscow ■ Munich ■ New York ■ Paris ■ Perth ■ Prague ■ Riyadh ■ Rome ■ São Paulo ■ Seoul ■ Shanghai ■ Singapore ■ Sydney ■ Tokyo ■ Warsaw ■ Washington, D.C.

*Linda Widyati & Partners in association with Clifford Chance.

Clifford Chance has a best friends relationship with Redcliffe Partners in Ukraine.